

תנ"ך

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון – ספר בראשית – (40×2) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי ההרחבה – (20×1) – 20 נקודות
סה"כ – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום.
מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד.
(2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתוב ולפיסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — בראשית (80 נקודות)

ענה על שתי השאלות 1-2.

בכל שאלה, ענה על סעיף א — חובה (25 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (15 נקודות).

(לכל שאלה — 40 נקודות)

1. קרא בראשית, ג'.

א וַהֲנַחֵשׁ הָיָה עָדוֹם מִכָּל־
 ב חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל-הָאִשָּׁה אֵף
 ב כִּי-אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הָגֶן: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
 ג אֶל-הַנָּחֶשׁ מִפְּרִי עֵץ-הָגֶן נֹאכָל: וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ-הָגֶן
 אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בוֹ פֶּן תָּמוּתוּ:
 ד וַיֹּאמֶר הַנָּחֶשׁ אֶל-הָאִשָּׁה לֹא-מוֹת תָּמוּתוּ: כִּי יָדַע אֱלֹהִים כִּי
 בְּיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם וְהִיִּיתֶם כַּאֲלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב
 ו רָע: וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכָל וְכִי תֹאוֹה-הִוא
 ז לְעֵינַיִם וַנַּחֲמֹד הָעֵץ לְהַשְׂכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתֵּתֶן גַּם-
 ח לְאִישָׁהּ עִמָּה וַיֹּאכַל: וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי עֲרֻמָּם
 ט הֵם וַתִּתְּפְרוּ עֲלֵה תְּאֵנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֹת: וַיִּשְׁמְעוּ אֶת-קוֹל
 י יְיָ אֱלֹהִים מִתְּהִלָּךְ בְּגֵן לְרוּחַ הַיּוֹם וַיִּתְּחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ
 יא מִפְּנֵי יְיָ אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הָגֶן: וַיִּקְרָא יְיָ אֱלֹהִים אֶל-
 יב הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיכָּה: וַיֹּאמֶר אֶת-קוֹלִי שָׁמַעְתִּי בְּגֵן וַאֲדַא
 יג כִּי-עִירַם אֲנִי וַאֲחַבָּא: וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לָךְ כִּי עִירַם אֶתָּה
 יד הַמֶּן-הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵבִלְתִּי אֲכָל-מִמֶּנּוּ אָכַלְתָּ: וַיֹּאמֶר
 טו הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נָתַתָּה-לִּי מִן-הָעֵץ
 טז וַאֲכָל: וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים לָאִשָּׁה מַה-זֹּאת עָשִׂית וַתֹּאמֶר
 טז הָאִשָּׁה הַנָּחֶשׁ הִשְׁאִינִי וַאֲכָל: וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים וְאֶל-הַנָּחֶשׁ
 טז כִּי עָשִׂית וְאֵת אֲרֹר אֶתָּה מִכָּל-הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה
 טז עַל-גֹּחֲנֶךָ תֵּלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל-יְמֵי חַיֶּיךָ: וַאֲיִבָּהּ וְאִשִּׁית בֵּינֶךָ
 טז וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין זָרְעֶךָ וּבֵין זָרְעָהּ הִוא יִשׁוּפָךָ רֹאשׁ וְאֶתָּה
 טז תִּשׁוּפֶנָּה עָקֵב:
 טז אֶל-הָאִשָּׁה אָמַר ה'רְבָּה אֲרֻבָּה
 טז עֲצָבוֹךָ וְהִרְנֶךָ בַּעֲצָב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל-אִישְׁךָ תִּשְׁוָקְתְּ וְהִוא
 טז יִמְשָׁלְבֶךָ:

(שים לב: המשך הקטע וסעיפי השאלה בעמוד הבא.)

וְלָאָדָם אָמַר בִּי שְׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ
וְתֹאכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה
הָאָדָמָה בַּעֲבוּרְךָ בַּעֲצָבוֹן תֹּאכֶלְנָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וְקוֹץ
וְדִרְדֵּר תַּעֲמִיחַ לְךָ וְאָכַלְתָּ אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: בְּזַעַת אִפְּיֶךָ
תֹּאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבְךָ אֶל־הָאָדָמָה בִּי מִמֶּנָּה לְקַחַת כִּי־
עָפָר אָתָּה וְאֶל־עָפָר תָּשׁוּב: וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חוּהַ
כִּי הוּא הִיטָה אִם כָּל־חַי: וַיַּעַשׂ־ה' אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ
כְּתָנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם:
וַיֹּאמְרוּ ה' אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב
וָרָע וַעֲתָה וּפָךְ־יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחַי
לְעֹלָם: וַיִּשְׁלַחֵהוּ ה' אֱלֹהִים מִגֶּן־עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת־הָאָדָמָה
אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם: וַיַּגֵּרֶשׁ אֶת־הָאָדָם וַיִּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגֶן־עֵדֶן
אֶת־הַכְּרִבִּים וְאֵת לֵהט הַחֶרֶב הַמַּתְהַפֶּכֶת לְשֹׂמֵר אֶת־דֶּרֶךְ
עֵץ הַחַיִּים:

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא גם בראשית, ב', 15-24.

האכילה מפרי עץ הדעת (ג', 6) משנה את היחסים בין המשתתפים בסיפור הבריאה.

הסבר קביעה זו, ובסס אותה על שלוש דוגמאות: היחסים בין ה' ובין האדם, היחסים בין האדם לבין אשתו והיחסים בין האדם ובין בעלי החיים.

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא גם בראשית, ב', 22 ואת הקטע ממסכת נידה, מה, ע"ב שלפניך.

"ויבן ה' אלוהים את הצלע" מלמד שנתן הקב"ה בינה יתרה באישה יותר מִבְּאִישׁ.

הסבר את כוונת דברי המדרש על פי המתואר בבראשית, ג', 1-6.

ג. קרא פסוק 16 ופסוק 20 שלפניך, וגם בראשית, ב', 18-23.

בפסוקים אלה מוזכרים שני שמות שהאדם קורא בהם לאישה שאיתו.

(1) הסבר מה מבטא השם "אִשָּׁה" בבראשית, ב', 23. בסס את דבריך על הכתוב. (7 נקודות)

(2) הסבר את הקשר בין השם הפרטי שהאדם קורא בו לאשתו (פסוק 20) ובין המסופר בפסוק 16.

(8 נקודות)

יט ואלה תולדות יצחק בן-אברהם אברהם הוליד את-יצחק:
 כ ויהי יצחק בן-ארבעים שנה בקחתו את-רבקה בת-בתואל
 כא הארמי מפקד ארם אחות לבן הארמי לו לאשה: ויעתר
 יצחק לה לה לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה'
 כב ויהרר רבקה אשתו: ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אם-
 כג פן למד זה אנכי ותלך לדרש את-ה': ויאמר ה' לה
 שני גי'ם בבטןך ושני לאמים ממעריך יפרדו ולאם מלאם
 כד יאמין ורב יעבד צעיר: וימלאו ימיה ללדת והנה תומם
 כה בבטנה: ויצא הראשון אדמוני כלו פאדדת שער ויקראו
 כו שמו עשו: ואחרי-כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא
 כז שמו יעקב ויצחק בן-ששים שנה בלדת אתם: ויגדלו
 הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם
 כח ישב אוהלים: ויאהב יצחק את-עשו כי-ציד בפיו ורבקה
 כט אהבת את-יעקב: ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן-השדה והוא
 ל עיף: ויאמר עשו אל-יעקב הלעיטני נא מן-האדם האדם
 לא הזה כי עיף אנכי על-כן קרא-שמו אדום: ויאמר יעקב
 לב מכרה כיום את-בכרתך לי: ויאמר עשו הנה אנכי הולך
 לג למות ולמה-זה לי בכרה: ויאמר יעקב השבעה לי כיום
 לד וישבע לו וימכר את-בכרתו ליעקב: ויעקב נתן לעשו
 לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את-
 הבכרה:

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 27-28 בקטע שלפניך.

(1) הסבר מדוע יצחק אוהב את עשו, ומדוע, לדעתך, רבקה אוהבת את יעקב. בסס את תשובתך על הכתוב.

(10 נקודות)

(2) קרא פסוקים 22-26 שלפניך וגם בראשית, כ"ז, 5-10.

על פי בראשית, כ"ז, 5-10, רבקה מנחה את יעקב כיצד לקבל את ברכת הבכורה מאביו יצחק.

האם ההעדפה של רבקה שיעקב יקבל את ברכת הבכורה במקום עשו עולה בקנה אחד עם הכתוב

"ורב יעבד צעיר" (פסוק 23)? נמק את דברך. (15 נקודות)

(שים לב: המשך סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא את דברי י' זקוביץ' שלפניך.

[...] אין אנו רשאים להאשים את יעקב בלקיחת הבכורה מעֲשׂו: עֲשׂו מרצונו החופשי עשה עסקה עם יעקב אחיו – יעקב מילא אחר תנאי העסקה כהלכה: הוא נתבקש לתת לעשו מן "האדום האדום", מנזיד העדשים, ועשה כן, אם לא למעלה מזה שהרי הוסיף גם לחם [...] העסקה בין השניים הינה עסקה חוקית לחלוטין [...] (זקוביץ', י', [1981]. עקבת יעקב. בתוך ב"צ לוריא [עורך], **ספר ד"ר ברוך בן־יהודה** [עמ' 129-130]. ירושלים: החברה לחקר המקרא)

קרא גם את הפירוש של רש"י למילה "תָּם" (פסוק 27).

[...] כָּלֵבוּ בְּן פִּיּוֹ. מִי שְׁאַיְנוּ חָרִיף לְרַמּוֹת קָרוֹי תָּם.

(1) על פי שני הפירושים, אין להאשים את יעקב ברמאות.

הסבר קביעה זו על פי כל אחד מן הפירושים. (7 נקודות)

(2) קרא גם **בראשית**, כ"ז, 5-19.

על פי ההתנהגות של יעקב בקטע **מבראשית**, כ"ז, האם לדעתך הכינוי "תָּם", כפי שרש"י מפרש אותו, הולם את יעקב? נמק, ובסס את תשובתך על הכתוב. (8 נקודות)

ג. קרא פסוקים 24-26 בקטע שלפניך וגם **בראשית**, כ"ז, 34-36.

(1) בכל אחד מן הקטעים שקראת יש מדרש לשם יעקב. הסבר את משמעות השם יעקב על פי כל אחד

ממדרשי השם. (8 נקודות)

(2) קרא גם **בראשית**, כ"ט, 18-26.

הסבר כיצד המסופר בפסוקים אלה יכול להתפרש כעונש על ההתנהגות של יעקב הבאה לידי ביטוי באחד ממדרשי השם שהסברת בסעיף (1), על פי העיקרון של מידה כנגד מידה. (7 נקודות)

פרק שני — נושאי ההרחבה (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-4.

חוק

3. קרא ויקרא, י"ט, 14, 32-33.

ויקרא, י"ט, 14.

יד
לֹא־תִקְלַל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עֹזֵר לֹא
תִתֵּן מִכְשָׁל וּיְרֹאֲתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה' :

ויקרא, י"ט, 32-33.

לב
לג
מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקְוִים וְהִדְרֹתָ פְּנֵי זָקֵן
וּיְרֹאֲתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה' :
וְכִי־יִגֹּד אֶתְּךָ גֵר
בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ:

א. לפניך קטע מפירוש ספרא לפסוק 14.

"ולפני עֹזֵר לא תתן מכשול" לפני סומא [עיוור] בדבר [...] היה נוטל ממך עצה אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו. (ספרא, קדושים פרשה ב, י"ד)

הסבר את האיסור "ולפני עֹזֵר לא תתן מכשול" על פי הפשט ועל פי הפירוש של ספרא. (14 נקודות)

ב. לדעתך, האם הגנה על חלשים בחברה היא התנהגות מוסרית המצופה מכל אדם או שהגנה על חלשים צריכה להיות מעוגנת בחוק? נמק את דבריך. (6 נקודות)

חוכמה

4. קרא איוב, ט', 23-24.

כג
אִם־שׁוֹטֵי יָמִית פֶּתְאִם לְמַסַּת נִקְיִם יִלְעָגוּ: אֲרִיִן
נִתְּנָה בַיַּד־רָשָׁע פְּנֵי־שֹׁפֵטִיָּה יִכְסֶּה אִם־לֹא אֶפְּאֵל מִי־הוּא:

קרא גם איוב, ח', 3.

בפסוקים 23-24 שלפניך איוב מתייחס לדברים שבלדד אומר (פרק ח', פסוק 3).

הסבר את המחלוקת הרעיונית, הבאה לידי ביטוי בדבריהם של איוב ובלדד. בסס את דבריך על שני הקטעים שקראת, והסבר את דבריך.

בהצלחה!